

سینما و شهر

فیلم و جوامع شهری در بستر جهانی

مؤلفان:

مارک شیل و تونی فیتز موریس

ترجمه:

مهرا علوی طلب - محمود اربابی

عنوان و پدیدآورنده : سینما و شهر: فیلم و جوامع شهری در پستر جهانی / [ویراستاران] مارک شیل و تونی فیتز موریس؛ ترجمه میترا علوی طلب - محمود اربابی

مشخصات نشر : تهران: روزنه، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۳۹۸ ص: مصور.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۳۴-۴۰۲-۳

وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا

یادداشت : عنوان اصلی: cinema and the city: film and urban societies in a global context, 2001.

موضوع : شهرها و شهرستان‌ها در سینما

موضوع : سینما -- جنبه‌های اجتماعی

موضوع : زندگی شهری

شناسه افزوده : شیل، مارک، ویراستار

شناسه افزوده : Shiel, Mark

شناسه افزوده : فیتز موریس، تونی، ۱۹۵۳ - م، ویراستار

شناسه افزوده : Tony, Fitz

شناسه افزوده : علوی طلب، میترا، ۱۳۵۱ - مترجم

شناسه افزوده : اربابی، محمود، ۱۳۴۰ - مترجم

رده‌بندی کنگره : ۱۲۹۰ : ۹۱۹۵/۹/۱۴۴ س ۹ PN

رده‌بندی دیوئی : ۷۹۱/۴۳۶۲۱۳۴۲

شماره کتابخانه ملی : ۶۶۸۰۱۶۶۰

سینما و شهر

فیلم و جوامع شهری در پستر جهانی

مارک شیل و تونی فیتز موریس

ترجمه: میترا علوی طلب، محمود اربابی

ویراستار: عبدالحسین مرتضوی

طرح جلد: پرویز بیانی

حروفچینی: مرضیه گودرزی، عاطفه آهنگ

صفحه‌آرایی: الهام یلمی، هادی عادل خانی

۱ چاپ اول ناشر ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: شادرنگ

آدرس: خیابان توحید، ابتدای خیابان پرچم، پلاک ۲، طبقه ۴، انتشارات روزنه

تلفن: ۶۶۵۶۷۹۲۵ - ۶۶۴۳۰۵۰۳ - ۶۶۵۶۷۹۲۶

ISBN: 978-964-334-343-9

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۳۴-۴۰۲-۳

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست

۹	سینما و نقد پژوهش گرانه
۱۳	دیباچه‌ای بر ترجمه کتاب سینما و شهر
۱۷	مقدمه ویراستاران مجموعه
۱۹	مقدمه
	۱- سینما و شهر در تاریخ و تئوری
۲۱	مارک شیل
	۲- فیلم و جوامع شهری در بستر جهانی
۳۹	تونی فیتز موریس
	بخش ۱: میانجی‌گری‌های یسا مدرن شهر: لس‌آنجلس
۵۳	۳- بانکر هیل: سویه تاریک هالیوود
	مایک دیویس
۵۵	۴- راز فیلم به منزله تاریخ شهر: نمونه محله چینی‌ها
۷۳	جان والتون
	۵- بازگشت به اوز: برنامه‌نوسازی هالیوود یا تاریخ فیلم به منزله‌نوسازی شهری
۹۱	جان استنجر
	بخش ۲: هویت‌های شهری، تولید و نمایشگاه
۱۰۷	۶- شبدر: آینده درخشان و سبز هوستون
۱۰۹	جیمز های

۷- از کارگاه تا پس‌زمینه تصویر: دفتر فیلم فیلادلفیای بزرگ

۱۲۷

پل سوان

۸- شهرها: واقعی و تخیلی

۱۳۹

جفری نول اسمیت

۹- مهاجرت به نیویورک با تری - دی: نگاه سه بعدی در شهر سینمایی آیمکس

۱۵۱

مارک نومان

۱۰- یافتن جایی در کاخ تصویر مرکز شهر: تماشاخانه تامپا، فلوریدا

۱۶۷

جانا جونز

۱۱- شهرهای جهانی و اقتصاد جشنواره بین‌المللی فیلم

۱۸۱

جولین استرینگر

بخش ۳: سینما و کلان شهرهای پسا استعماری

۱۲- خیابانگردی در سینمای شهر: جریان سرمایه در سایگون

۱۹۷

جی. پل ناکوناس

۱۳- چشم‌انداز شهری: تأسیسات زیر بنایی پایتخت و تکنولوژیک کردن مانیل

۲۱۱

رونالدو بی. تولنیتنو

۱۴- سیاست‌های جایجایی: قصه‌های فرودگاهی، قلم

۲۲۷

جاستین للوید

۱۵- بازنمایی شهر آپارتاید: سینمای آفریقای جنوبی در دهه ۱۹۵۰ و فیلم صف اضطراری اثر جمی لوئیس

۲۴۳

گری باینز

۱۶- فن بیان بصری شهر دو وجهی در فیلم‌های ویدئویی نیجریه‌ای

۲۵۵

ابودودیما اوها

۱۷- مونترآل بین غربت، وطن و جریان

۲۶۹

بیل مارشال

۱۸- بد-بازنمایی مناظر شهری ایرلند

۲۸۵

کوپن روکت

۳۰۱

بخش ۴: واکنش‌های شهری بر پرده سینما

ایده آلیسم و شکست

۳۰۳

۱۹- بازسازی شهری پس از جنگ، صنعت فیلم بریتانیا و فیلم روش زندگی ما

لئو انتیکناپ

۳۰۵

۲۰- بی‌پناه: واقع‌گرایی اجتماعی و سرزمین بی‌حاصل شهری

مایک میسون

۳۱۷

هجوم و گریز

۳۲۹

۲۱- وقت بازی ژاک تاتی چونان بابلی جدید

لاورنت ماری

۳۳۱

۲۲- تجاوز به حریم فضای عمومی: مناطق خودمختار شهری در فیلم‌های حاشیه شهری فرانسوی

آدریان فیلدر

۳۴۵

یادداشت‌ها

۳۵۹

سینما و نقد پژوهش گرانه

"سینما" دالی است که همه زندگی ما را برگزیده است ولی هنوز نمی‌دانیم به کدام مدلول اشاره می‌کند، پاسخی به این پرسش هنوز وجود ندارد، می‌توان این دال را از معنای زیادی پر کرد ولی با همه گره خوردگی عاطفی، انسان معاصر آنچنان از این صنعت - هنر پر نشده است که توان فلسفیدن در مورد آن را داشته باشد، حتی نگاه معرفت‌شناسی، معرفت‌شناسی اجتماعی به فرایند فیلم ساختن و دیدن در مرحله جنینی خود است، اگر به قول لوکاچ در یونان باستان، هنر حماسی پاسخ‌ها را می‌دانست بدون آنکه به پرسش‌ها راه کشیده باشد. ما نیز در مورد سینما جواب را می‌دانیم بدون آنکه راه به پرسشی کشیده باشیم.

انسان روزگار ما بسیار در حضور سینما زندگی می‌کند، بدون آنکه به طرح پرسش‌هایی بیاورد که می‌تواند این ابزار خلاق را معضل دار کند. معضلی که با گره گشایی از خود گره‌های ناگشوده مانده بسیاری را باز خواهد کرد، باید یافتن این پرسش‌ها را جدی گرفت، از پاسخ‌ها به پرسش‌ها راه کشید، ما می‌دانیم سینما روزگاری زندگی را روایت می‌کرد، در بازی سیال ذهن و یا واقع‌گرایانه، اما در این زمان سینما بجای انسان می‌اندیشید، ساخت وجودی آدمی را به پرسش می‌کشد، آنرا مورد مذاقه قرار می‌دهد، جهان مجازی که زندگی را تسخیر می‌کند پیشاپیش حضورش را سینما بشارت داد، آیا بشارت بود و یا کابوس، حتی ما به مرزهای پرسش هم نرسیدیم، امروز برای درک امکانات انسان، باید سینما را بشناسیم، آنهم در کلیت‌اش و نه در فردیت‌اش، در انضمامیتی که با کل زندگی دارد.

افلاطون روزگاری وقتی بر آن بود تا از جهان مثالی‌اش سخن بگوید از غازی حرفی به میان می‌آورد که در آن غارنشین‌ها سایه حقیقت را بجای خود آن می‌گرفتند و پیشنهاد می‌کرد برای دستیابی به حقیقت به دیالکتیک مجهز شویم تا بتوانیم از غار بیرون برویم و حقیقت را ملاقات کنیم، امروز هم باید از سالن‌های سینما و یا تلویزیون‌های خانوادگی فاصله گرفت و به مفهوم پردازی روی آورد تا بتوان حقیقت دنیای معاصر را درک کرد، باید بنیان‌های خود سینما را واکاوی کرد، آنرا در معرض تبار شناسی قرار داد و پرسید سینما بجای نبودن چرا هست، تا بتوانیم از طریق ساختار شکنی، ضرورت‌هایش را بشناسیم و چرایی بودن‌اش را بفهمیم.

جشنواره بین‌المللی فیلم شهر که بتدریج دارد جایگاه خود را در سینما پیدا می‌کند، می‌خواهد علاوه بر فرصت نمایش دادن به فیلم‌هایی که دغدغه شهر را دارند و انسان شهرنشین را با لنز دوربین نشانه رفته‌اند، فیلمسازان را با سلاح پژوهش مجهز کند، به آنها نشان دهد در سینمای ایران، معماری شهری - به خصوص تهران - چه جایگاهی از نظر فرم و محتوا در فرایند فیلمسازی داشته است و هنوز دارند. تردیدی نیست بسیاری از فیلم‌ها در این شهر ساخته می‌شود ولی آیا نمی‌توان آنرا در فضای دیگر ساخت بدون آنکه تغییری را تجربه کند، اما سریالی چون هزار دستان، فیلم‌هایی چون تنگنا، قیصر... را بدون مشخصات این شهر نمی‌توان تصور کرد، و جیزه‌هایی که در این کتاب قلمی شده‌اند و یا به گفت‌وگوهایی میدان می‌دهد همه و همه به این دلیل است که بفهمیم تهران و سینما چه پیوند انضمامی با هم داشته‌اند، وقتی صاحب نظری مدعی می‌شود که فلسفه در سینما و شهر به هم می‌رسند آیا این گزاره را محملی برای فلسفیدن تازه نمی‌کند.

این جشنواره یک اتفاقی در خود و برای خود نیست، ما بنا داریم هم زندگی شهری را بشناسیم و راهی بیابیم که این شناخت را تبدیل به عملی اصلاح گرایانه کنیم، تنها با این خود آگاهی است که ارزشها چگونگی رسوخ به جهان تصاویر را خواهند یافت و با واثاب ناهنجاری‌ها، ذهن مخاطب را فعال کرده تا شورش خردمندانه علیه این ناهنجاری‌ها را جدی بگیرد.

سینما هم می‌شناساند و هم فرصت می‌دهد شناخته شود، نقد پژوهش گرانه در میان ما غایب است، کسی در مورد آنها نمی‌اندیشد، نقدها هم در خود مانده‌اند، ما بر آنیم با فعال کردن ذهن‌ها این غیاب را به حضور مبدل کنیم. هر چه که در این کتاب‌ها خواهید خواند جرقه‌یی است که می‌خواهد پرسش‌هایی را از پاسخ بیرون بکشد، این جرقه زمانی راه به شعله‌ای بلند خواهد برد که تبدیل به گفت‌وگوهای جمعی شود، البته این راه آسان نیست و در توانایی یک جشنواره نیز نمی‌گنجد ولی همیشه آغازها از یک جرقه خون و جان می‌گیرند، نقد این وجیزه‌ها لازمه گفت‌وگو

هست، امیدواریم در کتاب‌های بعدی بتوانیم از میان ذهن‌های فعال شده دست به گزینش بزنیم، مثل فیلم‌هایی که برای جشنواره انتخاب می‌کنیم، دست به انتخاب بزنیم و به چاپ بسپاریم، این امید با سخت کوشی اندیشمندان تحقق می‌یابد.

باید در اینجا سپاس خود را از دبیر علمی مجموعه، اندیشمندان و نویسندگان اعلام کنم و صادقانه یادآور شوم بدون این دوستان نمی‌توانسیم با غرور و افتخار آغاز یک راه را اعلام کنیم.

سید هادی منبئی

مدیر عامل موسسه تصویر شهر

www.ketab.ir

www.ketab.ir

دیباچه‌ای بر ترجمه کتاب سینما و شهر

جامعه‌شناسی سینما رشته‌ای است که از یک سو، به مطالعه رابطه متقابل سینما و جامعه و از سوی دیگر به بررسی خصایص اجتماعی نهاد سینما می‌پردازد. این رشته در خانواده جامعه‌شناسی یکی از فرزندان کوچک محسوب می‌شود. برادر بزرگش جامعه‌شناسی هنر است که رویکردهای نظری اساسی را در حوزه هنر به‌طور کلی مورد توجه قرار می‌دهد. برخلاف هنرهای دیگر، سینما تنها حدود ۱۰۰ سال است که به‌وجود آمده و به جرگه هنرها پیوسته است. بنابراین طبیعی است که رویکرد جامعه‌شناختی نسبت به آن بسیار دیرتر از دیگر رشته‌های هنری شکل گرفته باشد. ضمن اینکه علاوه بر تأخیر سینما در ورود به جرگه هنرها، تا مدت‌ها نیز این هنر به اندازه دیگر هنرها در محافل آکادمیک جدی گرفته نمی‌شد و به آن به دیده یک سرگرمی محض که ارزش هنری و بنابراین ارزش مطالعه را ندارد نگریسته می‌شد.

اولین کتابی که ادعای طرح مباحث جامعه‌شناختی در مورد سینما را دارد، کتاب آی. سی. جاروی با عنوان به‌سوی جامعه‌شناسی سینماست که در دهه هفتاد منتشر شد و همان‌طور که از نامش پیداست جنبه کاملاً مقدماتی و طرح موضوع دارد. در طول این حدود ۴۰ سالی که از آغاز مباحث جامعه‌شناختی در حوزه سینما می‌گذرد، توجه به این حوزه در جامعه‌شناسی روبه رشد داشته و می‌توان گفت امروزه مباحث مشخصی وجود دارند که چهارچوب یک نگاه جامعه‌شناختی به سینما را شکل می‌دهند، اگرچه این مباحث با تکیه بر برادر بزرگتر، یعنی جامعه‌شناسی هنر غنای نظری بیشتری می‌گیرند.

مطالعات جامعه‌شناختی سینما هم‌پوشانی‌هایی با مطالعات جامعه‌شناختی هنر دارد. به عبارت دیگر بسیاری از مباحث نظری جامعه‌شناسی هنر و سینما یکسان هستند. انحصار بحث به سینما و نادیده گرفتن هنر به‌طور کلی، از جامعیت آن کم می‌کند. بنابراین لازم به توجه است که رویکردهای کلی‌تری وجود دارد که اگرچه در جامعه‌شناسی سینما نیز مورد استفاده هستند، ابتدا در مطالعه هنرهای دیگر، بخصوص هنرهای زیبا شکل گرفته‌اند. این رویکردها در حقیقت

ریشه‌های نظری جامعه‌شناسی سینما هستند و به سه دسته رویکرد بازتاب، رویکرد شکل‌دهی و رویکرد نسبتاً متأخری تقسیم می‌شود که با عناوینی همچون میدان‌های هنری (بوردیو)، دنیاهای هنر (بکر) و الماس فرهنگی (الکساندر) شناخته می‌شود. ناتالی هینیک در کتاب جامعه‌شناسی هنر، رهیافت‌های مختلف جامعه‌شناسی هنر را به رویکردهای هنر و جامعه، هنر در جامعه و هنر به مثابه جامعه تقسیم کرده است که دسته سوم این تقسیم‌بندی با دسته سوم تقسیم‌بندی اول یکسان تلقی می‌شود. البته در مطالعه جامعه‌شناختی سینما لازم است خصوصیات منحصر به فرد سینما به عنوان هنر/ رسانه / صنعت در چارچوب بحث اختصاصی جامعه‌شناسی سینما تشریح شود و تمایز آن با سایر هنرها در مطالعات میدانی مورد توجه قرار گیرد.

پس از توجه به سینما به عنوان یکی از مظاهر فرهنگی جامعه و مطالعه آن از منظر جامعه‌شناسی سینما، مطالعات فرهنگی و سرانجام سینما به عنوان رسانه ارتباطی در محافل دانشگاهی، که مدت زمان زیادی از عمر آن نمی‌گذرد، محورهای متعددی در مطالعه سینما به وجود آمد. یکی از این محورها که امروزه بیش از هر محور دیگری مورد توجه بوده و روی آن بحث شده است، نظریه فیلم است که در بسیاری مواقع با مطالعات جامعه‌شناختی سینما پیوند می‌خورد (ن. ک: دادلی، ۱۳۶۵، ابروین، ۱۳۷۳، تئودور، ۱۳۷۵، بالاش، ۱۳۷۶، یازن، ۱۳۸۲، و استم، ۱۳۸۳). به عنوان مثال نظریه رئالیستی فیلم مستقیماً به رابطه میان فیلم و جامعه و ضرورت نمایش واقع‌گرایانه جامعه در فیلم می‌پردازد. نظریه پردازانی که با انکار بر این نظریه کار کرده‌اند، فیلم‌ها را به عنوان بازتاب‌هایی از شرایط اجتماعی معاصرشان مورد توجه قرار داده‌اند.

اما توجه به سینما به عنوان یکی از شاخه‌های هنر و جامعه‌شناسی سینما به عنوان یکی از شاخه‌های جامعه‌شناسی هنر موجب شکل‌گیری نگاه مشخص‌تری به رابطه میان سینما و جامعه شده است. جاروی در کتاب خود به چهار محور مطالعه جامعه‌شناختی سینما اشاره می‌کند که هر یک را به صورت پرسشی به شکل زیر مطرح می‌کند. اول اینکه چه کسی فیلم می‌سازد و چرا. دوم اینکه چه کسی فیلم را می‌بیند و چرا. سوم اینکه چه چیزی دیده می‌شود چهارم اینکه فیلم‌ها چگونه ارزیابی می‌شوند، توسط چه کسی و چرا. هر فصل کتاب، به تناسب این سؤالات به یکی از جنبه‌های جامعه‌شناسی سینما یعنی حوزه تولید فیلم، مصرف فیلم، تحلیل فیلم و توزیع و ارزیابی فیلم اختصاص داده شده است. از آنجا که این کتاب به اذعان نویسنده آن مقدماتی است بیشتر بر روی کلیات بحث متمرکز شده است و حداکثر در بحث تحلیل فیلم با استفاده از رویکرد بازتاب در جامعه‌شناسی هنر به تحلیل رابطه میان فیلم‌ها و واقعیت‌های اجتماعی که به نمایش درآمده در آنها پرداخته است.

در دوره‌های متأخر کتاب‌های دیگری نیز در حوزه جامعه‌شناسی سینما نوشته شده است که به موضوعات دقیق‌تر و مصادیق عینی‌تری پرداخته‌اند. به عنوان مثال کتاب سینمای کشورهای اروپایی نوشته پی‌یر سورلن (۱۳۷۹) بر بازتاب موضوعاتی همچون جنگ، تحولات شهری، تغییرات فرهنگی و مانند آن در فیلم‌ها پرداخته است. همان‌طور که نویسنده در فصل نتیجه‌گیری کتاب اذعان می‌کند «در این کتاب هدف آن است که سینما را به عنوان منبع و ذخیره‌ای از تصاویر بررسی کنیم یعنی به عنوان وسیله‌ای که با آن تماشاگر به شکلی فعال در استنباط و بنا نهادن جهان درگیر می‌شود و در این راه به فهم عمیق‌تری از آن دست می‌یابد».

همین‌طور کتاب تصویر کودکان در فیلم‌های هالیوودی نوشته کتی مرلاک جکسون (۱۳۸۵) به مطالعه تاریخی چگونگی بازنمایی کودکان در فیلم‌ها به تناسب شرایط اجتماعی معاصر فیلم‌ها پرداخته و نشان داده است که نمایش کودکان در طول دوره زمانی مورد مطالعه از مضامین معصومیت کودکان، کودکان کار، کودکان تحت ستم به مضمون کودک شیطان صفت تغییر کرده و این تغییرات با تغییرات اجتماعی پدیدآمده در مورد کودکی رابطه داشته است. نویسنده کتاب در مقدمه می‌گوید: «تصاویری که هنرپندان و نویسندگان از کودکی طراحی می‌کنند، منبع مهمی محسوب می‌شوند زیرا این تصاویر گاهی با تفکر عامه تعامل دارند و نیز غالباً به بررسی تصویر عمیقی از تنگناها و تنش‌های فرهنگی ناشناخته منجر می‌شوند». این رویکرد به سینما که نقد جامعه‌شناختی سینماست، همان‌طور که جکسون هم می‌گوید توسط زیگفريد کراکاتر در باره سینمای آلمان نیز به کار گرفته شده است و او در کتاب از کالیگاری تا هیتلر (۱۳۷۷) نشان داد که باورهای نژادپرستانه آلمانی‌ها حتی پیش از ظهور هیتلر در فیلم‌های آلمانی قابل مشاهده بوده است.

از طرف دیگر در مجموعه کتاب‌های سینمای آمریکا در دهه‌های ۲۰ و ۵۰ میلادی (۲۰۰۶ و ۲۰۰۵) نیز مجموعه مقالاتی تحلیلی درباره بازنمایی موضوعات مختلف در فیلم‌ها به نگارش درآمده است. این مقاله‌ها فیلم‌ها را از منظر موضوعاتی چون زنانگی و مردانگی، زندگی‌های پنهان، ستاره‌سازی، چشم اندازه‌های شهری، نژادپرستی، جنگ، دشمن‌شناسی، هویت ملی، خانواده و مانند آن مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند.

همان‌طور که مشاهده می‌شود مطالعات جامعه‌شناختی سینما از مسائل و محورهای کلی آغاز شده و در توسعه خود به محورهای دقیق‌تر و مشخص‌تری روی آورده است. کتاب سینما و شهر نیز در زمره دسته دوم مباحث جامعه‌شناختی سینماست که در آن به طور مشخص به رابطه میان جامعه (شهر) و فرهنگ (سینما) پرداخته شده است. اما تفاوت این کتاب با سایر کتاب‌های

دسته دوم در این است که در کتاب‌های دیگر رویکرد نظری غالب، رویکرد بازتاب است. به عبارت دیگر، چگونگی بازتاب موضوعات مختلف اجتماعی در سینما مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. اما در کتاب سینما و شهر به این رابطه از سوی دیگر نگاه شده است. به این معنی که نویسندگان در مقالات تحلیلی خود درباره فیلم‌های شهری معینی نشان داده‌اند که چگونه فیلم‌ها در یک رابطه متقابل با شهرهایی که از آنها برای مکان روایت خود استفاده می‌کنند، موجبات توسعه آنها را نیز فراهم می‌آورند.

یکی از جملات کلیدی این کتاب این جمله است: «اگر چنانچه اسکار وایلد می‌گوید، زندگی از هنر تقلید می‌کند، پس یک توضیح آن است که هنر می‌تواند به نیرویی تبدیل شود که زندگی به مدد آن به چالش و مبارزه می‌پردازد». بدین ترتیب کتاب حاضر علاوه بر پرداختن به بازتاب شهرها در فیلم‌ها، که البته این بازتاب را همواره بازتابی انحرافی می‌داند، به اثرگذاری این بازتاب بر واقعیت و ایجاد تغییر در آن اشاره می‌کند.

چنان‌که پیشتر گفته شد این کتاب را می‌توان در مجموعه کتاب‌هایی که به موضوعات معین و خاص در حوزه جامعه‌شناسی سینما می‌پردازند قرار داد، اما از آنجا که تکیه بحث کتاب بیشتر بر روی فرهنگ و چگونگی بازتابی شهر توسط آن است، حوزه مطالعات فرهنگی و سینما نیز به خوبی پوشش داده شده است و بنابراین کتاب مباحث خود را به صورت بین‌رشته‌ای پی گرفته است. به همین دلیل می‌توان گفت ابعاد مختلف این کتاب برای متفکران رشته‌های جامعه‌شناسی، سینما، مطالعات فرهنگی و مطالعات رسانه‌ای قابل استفاده است.

در پایان لازم به توضیح است که اگرچه کتاب‌های زیادی در حوزه کلی جامعه‌شناسی سینما و نیز حوزه‌های معین و دقیق‌تر آن به نگارش درآمده است. اما شمار اندکی از آنها به فارسی ترجمه شده است و این حوزه برای فارسی‌زبانان کماکان نیازمند گسترش و توسعه است. ترجمه این کتاب می‌تواند قدم موثری در این توسعه باشد و کار مترجمان محترم کتاب به دلیل تشخیص درست این نیاز و سعی در برآورده ساختن بخشی از آن قابل تقدیر است.

دکتر اعظم راوودراد

دانشیار گروه ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

مقدمه ویراستاران مجموعه

در سه دهه گذشته، تغییرات شگرفی در فرازونشیب و سرنوشت شهرها و نواحی، در باور به نقش بازار و دولت در جامعه و در تئوریهایی که متفکران اجتماعی برای شرح این تغییرات به کار می گیرند، رخ نموده است. برخی از شهرهایی که در سال های ۱۹۷۰ دستخوش بحران گشتند، تجدید حیات یافتند اما سایر شهرها به افول خود ادامه دادند. در اروپا و آمریکای شمالی، سیاست های نوین خصوصی سازی در سطحی گسترده و به بهای مصرف گرایی جمعی آغاز شد و کارایی نظام رفاه اجتماعی نیز مورد تردید قرار گرفت. اروپای شرقی شاهد سقوط سوسیالیزم دولتی و اجرای نامتوازن اقتصاد جهانی بازار بوده است. در این میان، جوامع کمتر توسعه یافته متحمل برنامه های ریاضت طلبانه توانفرسا و دشواری گشته اند که کشورهای به تازگی صنعتی شده را از انبوه کشورهای دارای رشد منفی یا رکود متمایز می کند.

نظریه پردازان علوم اجتماعی کوشیده اند که این تغییرات را لحاظ کنند. نظریات مارکس و وبر، سرمشقهای بومشناختی و نظام یافته اجتماعی اولیه را مورد انتقاد قرار دادند و خود این نظریات نیز به نوبه خود در مقام روایت های فراگیر، مورد بحث و چون و چرا قرار گرفتند. حقایق و یقین های پیشین، همانند تئوری طبقاتی، به گذشته پیوسته اند و آینده پژوهشهای شهری و منطقه ای عرصه ای باز و گشوده است.

هدف از مجموعه پژوهشهایی در زمینه تغییرات اجتماعی و شهری، پیشبرد این بحثها و موضوعات نظری است. این مجموعه به پیگیری چند هدف می پردازد اما در گسترش و پیشبرد این عرصه به پیش داوری نخواهد پرداخت. در این مجموعه، آثار نظری و تکنگاریها یا رسالات پژوهشی درباره شهرها و مناطق مورد حمایت قرار گرفته است. در این پژوهش وجه مکانی جامعه، از جمله نقش ادارات و بافت های سازمانی در صورت بندی شکل شهری، مورد بررسی قرار می گیرد و به تغییر سیاسی و اقتصادی از خانه و خانواده به دولت و کشور پرداخته می شود. شهرها و مناطق در چارچوب نظام بین المللی مورد توجه قرار می گیرند و این ویژگی در تحلیل تاریخی و قیاسی نمایان و آشکار می گردد.

این مجموعه در خدمت علائق و مباحث دانشگاهی و خوانندگان حرفه‌ای نیز هست. به عنوان مثال در این مجموعه، گزارش‌های باب روز از موضوعات سیاسی مهم (مانند سازگاری جهانی)، بررسی و مرور برخی مباحث (مانند مبحث «پسا-فورדיسم») مجموعه‌هایی که وجوه مختلف تغییرات بنیادی را مورد تفحص قرار می‌دهند (به عنوان مثال، وضع شهرها پس از سوسیالیسم یا طبقه فقیر شهری جدید)، آمده است. تکنیک‌های تحقیقی جالب (به عنوان مثال درباره زنان و فقر در مکزیکو یا فرهنگ شهری در چین)، دستمایه‌های آموزشی درخشانی فراهم می‌آورند و به همان سان، نظریات عرضه شده در پژوهش‌های سیاست محور (مثلاً درباره طراحی و برنامه‌ریزی شهری یا اسکان اجتماعی) مورد بازبینی قرار می‌گیرند و جهت تازه‌ای می‌یابند. شهر هم از راه طرح مسائل فردستی (به عنوان مثال از راه فرهنگ جنسی سرمایه‌گذاری بانکها) و هم از طریق طرح مسائل فردستی (مثلاً به چالش گرفتن جنبش‌های اجتماعی) مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در مجموع، مجلد‌های این مجموعه، آخرین تحولات را در مطالعات شهری و منطقه‌ای بازتاب می‌دهند.

موضوعاتی که در گستره این مجموعه می‌گنجند، از این قرارند: شرح و تبیین ظهور و سقوط شهرها و مناطق؛ بازسازی اقتصادی و تاثیر و جلوه مکانی، طبقاتی و جنسی آن؛ نژاد و هویت؛ همگرایی و جدایی «شرق» و «غرب» در الگوهای سارمانی و اجتماعی؛ تقسیم‌بندی‌های جدید کارگری و شکل‌های ممنوعیت اجتماعی؛ جنبش‌های محیطی و شهری؛ جریان سرمایه و مهاجرت بین‌المللی؛ سیاست‌های مرتبط با مستمندان شهری در کشورهای توسعه یافته؛ و سرانجام مباحثی در مورد پسا-فورديسم، گستره مصرف‌گرایی و فقر شهری جدید.

پژوهش‌هایی در زمینه تغییرات اجتماعی و شهری، مخاطبان میان‌رشته‌ای و پژوهشگران عرصه بین‌المللی، فعالان، دانشجویان و علاقمندان شهری را مورد خطاب قرار می‌دهد. فراتر از این، در این پژوهش‌ها کوشش بر آن بوده است که با ارائه گزارش‌های جذاب و خالب در مورد جوامع معاصر، مخاطبان عام نیز سهمی از مباحث ببرند.

هیئت ویراستاران

جان والتون^۱ (سرپرست)

مارگیت مه‌یر^۲

کریس پیکوانس^۳

1. John Walton

2. Margit Mayer

3. Chris Pickvance

مقدمه

این کتاب سینما و شهر: فیلم و جوامع شهری در بستری جهانی نام دارد، چرا که در این کتاب سینما یا شهر به خودی خود و فی نفسه مورد توجه نیست، بلکه مهم رابطه یا پیوند میان این دو و نقشی است که این ارتباط در گستره وسیع بسترهای تاریخی و جغرافیایی بازی می کند و بویژه، کمکی که به ما در درک - و پاسخ به - فرایندهای فرهنگی و اجتماعی گسترده ای همچون فرآیند جهانی سازی امروزین می کند. این کتاب به چهار فصل تقسیم می شود؛ سه فصل از این چهار فصل به ترسیم رابطه جغرافیایی بین قلمروهای کلیدی جهانی و انواع شهرها و فرهنگهای سینمایی خاص آن ها می پردازند (لسانجلس، شماری از شهرهای مستعمرات اروپایی پیشین، و شهرهای مرکزی دو قدرت استعماری پیشین اروپایی)؛ یک فصل دیگر به ترسیم رابطه سیاسی - اقتصادی بین تولید فیلم و مصرف [یا تماشای] آن از یک سو و مراکز کلیدی شهر از سوی دیگر، اختصاص دارد. مقدمه کوتاهی زینت بخش هر یک از فصل هاست که مقالات مختلف را به دیگر فصلها مرتبط می سازد. جان کلام این کتاب در دو مقاله انتقادی طرح شده است: مقاله نخست که «سینما و شهر در تاریخ و تئوری» نام دارد، برای ایجاد ارتباط میان سینما و جامعه شهری و جایگاه آن در تئوری فرهنگی و اجتماعی، زمینه یا بستر تاریخی و جغرافیایی کلان و گسترده ای فراهم می آورد؛ دومین مقاله با نام «فیلم و جوامع شهری در بستری جهانی» به نحوی دقیق به معرفی مقالات و فصلهای مختلف کتاب می پردازد و توجه ناگزیر آنها را به مقوله قدرت، جهانی سازی و مقاومت - آنگونه که در سینما و فیلمها در محیط شهری نمود می یابند و یا به واسطه آن عمل می کنند - مورد توجه قرار می دهد.

این کتاب برگرفته از همایش سینما و شهر است که ما آن را سازماندهی کردیم و مرکز پژوهش های فیلم در کالج دانشگاهی دوبلین (یو سی دی¹) در مارس ۱۹۹۹ میزبان آن بود. این همایش طیف گسترده ای از پژوهشگران نامدار و نوظهور را گرد هم آورد که در حوزه های مرتبطی مثل مطالعات فیلم، جامعه شناسی، مطالعات شهری، جغرافیا و معماری، و با به کارگیری روش

شناسی های (متدولوژی) مختلف، به بررسی و تدقیق درباره رابطه غنی بین فیلم و محیط شهری پرداختند. توفیق این رخداد، خلاقیت بسیاری از نظرات و اندیشه های ابراز شده، و توجه بین المللی به همایش، گواه اهمیت و ثمربخشی همکاری چند رشته ای، بویژه به عنوان ابزاری برای درک تعامل و پیوند حیاتی "سینما/فرهنگ" و "شهر/جامعه" در صد سال گذشته است.

فرصت را مختتم می شماریم و سپاس خود را از دانشکده هنرها^۱ و شورای پژوهشی مرکز مطالعات فیلم، یوسی دی^۲، به خاطر حمایت از برگزاری و میزبانی شایسته از همایش سینما و شهر، اعلام می کنیم. از همکاران و دانشجویان یوسی دی به خاطر حمایت و همکاری بی دریغ شان امتنان فراوان داریم. تشکر ویژه خود را به سوزان بیج^۳ اعلام می کنیم.

از ویراستاران مجموعه پژوهش هایی در زمینه تغییرات اجتماعی و شهری- جان والتون، کریس پیکوانس و مارگیت مهر- به خاطر رهنمون ها و دلگرمی هایشان در زمان پدید آمدن کتاب، سپاسگزاریم. جان والتون از همان ابتدا چه از راه دور، از کالیفرنیا و چه با سفرهای گهگاهی که به دوبلین داشت- توجه و حمایت خود را هیچ گاه از ما دریغ نکرد و رهین منت او هستیم.

شورای سردبیری در بلک ول^۴ در اکسفورد، همکاری ارزشمندی با ما در جریان کار روی کتاب داشته اند. بویژه مایل هستیم تشکر خود را از سارا فالکوس، کاترین وارن، جونا پیکه، جیل لاندرو و خوانیتا بولوگ به خاطر دقت، دلسوزی و شکیبایی شان ابراز داریم.

همچنین مرهون دیگر افرادی که در تأمین تصاویر و مجوز لازم برای استفاده در این کتاب ما را یاری کردند، هستیم. بویژه این افراد شایسته ذکر نام هستند: ونسا مارشال، آن هایدون در کتابخانه انستیتوی فیلم بریتانیا؛ شائولا کوپل در موزه هنر لس آنجلس؛ سونیا آفلین در انستیتوی فیلم ایرلند؛ مری جین داج، تئاترهای وی پی ایمکس، سینه پلکس شهر نیویورک؛ دیورا رید در تین من فیلمز، لندن؛ نورا آبرکان در لازنک پروداکشن، پاریس؛ و تارا اسکرودر در تماشاخانه تامپا، فلوریدا. سرانجام سپاس خود را از خانواده و دوستان مان به خاطر حمایت، الهام و عشقی که نثارمان کردند، بیان می داریم.

مارک شیل

تونی فیتز موریس

1. Faculty of Arts
2. Board of Studies of the Center for Film Studies, UCD
3. Susanne Bach
4. Blackwell
5. Oxford